

Sygn. akt XVII AmC 1253/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2012r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XVII Wydział - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie następującym:

Przewodnicząca: SSR (del.) Monika Gajdzińska-Sudomir

Protokolant: Piotr Grzywacz

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2012r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa: E. M.

przeciwko: (...) S.A. w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

1. oddała powództwo;
2. zasądza od E. M. na rzecz (...) S.A. kwotę 377 zł /trzysta siedemdziesiąt siedem złotych/ tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
3. przejmuje na Skarb Państwa kwotę 600 zł /sześćset złotych/ tytułem opłaty stałej od pozwu, od której uiszczenia Powódka był zwolniona z mocy prawa.

Sygn. akt XVII AmC 1253/12

UZASADNIENIE

Dnia 2 stycznia 2013r.

E. M. wniosła pozew przeciwko (...) S.A. o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia § 25 ust. 4 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym o treści: Do wypłaty kwoty wskazanej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio zasady wypłaty Wartości Wykupu określone w § 20, z zastrzeżeniem, że w przypadku rozwiązania Umowy w okresie pierwszych dwóch Lat Polisy pobierana jest opłata likwidacyjna w wysokości stu procent wartości tej części środków wypłacanych z Rachunku Jednostek Funduszy, która stanowi wartość Jednostek Funduszy zakupionych ze Składki Regularnej, po uwzględnieniu umorzeń Jednostek Funduszy związanych z pobranymi zgodnie z § 22 opłatami; zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa. Zdaniem Powódki postanowienie § 25 ust. 4 wzorca kształtuje prawa i obowiązki stron w sposób całkowicie nierównoprawny, co rażąco narusza interesy Ubezpieczającego jako konsumenta i już przez to jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. Cechą zakwestionowanego postanowienia jest nierównomierne rozłożenie obowiązków i ryzyka pomiędzy stronami, co prowadzi do zachwiania równowagi kontraktowej, jest to więc postanowienie, które jedną ze stron z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawia w gorszym położeniu.

Pozwana (...) S.A. wniosła o odrzucenie pozwu, zaś w przypadku nieuwzględnienia tego wniosku – o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz przeprowadzenie rozprawy również pod nieobecność pozwanego. Uzasadniając wniosek o odrzucenie pozwu, Pozwana wskazała na tożsamość żądania objętego niniejszym postępowaniem z żądaniem pozwu w sprawie XVII AmC 1252/12. Pozwana wskazała, iż przedmiotem obu postępowań jest postanowienie § 25 ust. 4

OWU. Ponadto Pozwana podniosła, iż Ogólne Warunki Umowy objęte pozwem w niniejszej sprawie zostały wycofane z obrotu z dniem 1 stycznia 2005r. , co potwierdza uchwała Zarządu (...) S.A. nr (...). Pozwana wprowadziła do obrotu ogólne warunki umowy o innej treści, co równoznaczne jest w zaniechaniem stosowania wzorca zakwestionowanego w pozwie. W konsekwencji na dzień wniesienia powództwa nie istniała oferta, według której można było zawrzeć z Pozwaną umowę zawierającą zakwestionowane postanowienie. Odnosząc się merytorycznie do twierdzeń Powódki o abuzywnym charakterze zakwestionowanej klauzuli, Pozwana podniosła, iż Powódka nie podjęła nawet próby wykazania w jaki sposób zakwestionowane postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy konsumenta. Na konsumenta nie nałożono wymagań, które mogłyby zostać uznane za zbyt rygorystyczne, a równowaga kontraktowa została zachowana.

Pismem z dnia 19 kwietnia 2012r. Powódka oświadczyła, iż na podstawie art. 193 § 1 K.p.c. zmienia pierwotne żądanie pozwu, w ten sposób, że zamiast § 25 ust. 4 umowy ubezpieczenia (...) Horyzont wnosi o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania przez Pozwaną postanowienia § 23 ust. 3 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) w brzmieniu Częściowa lub całkowita wypłata Świadczenia Wykupu jest dokonywana pod warunkiem doręczenia do siedziby Ubezpieczyciela: 1) wniosku o częściową lub całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu, podpisanego przez osobę uprawnioną do otrzymania Świadczenia Wykupu; 2) kopii dokumentu poświadczającego tożsamość osoby uprawnionej do otrzymania Świadczenia Wykupu. Powódka podniosła, iż wskazanie w pierwotnym pozwie wcześniejszych Ogólnych Warunków Ubezpieczenia wynika z tej przyczyny, iż (...) pomimo wycofania ogólnych warunków do umowy ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) w dalszym ciągu posługiwała się w stosunkach z klientami takimi samymi ogólnymi warunkami i w oparciu o nie interpretowała obowiązki swoich klientów. W istocie stosowane aktualnie Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...)pomimo dokonanej zmiany nazewnictwa polegają na oferowaniu tego samego produktu.

Pozwana podniosła w piśmie procesowym z dnia 2 maja 2012r., iż postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone jest postępowaniem gospodarczym, co oznacza obowiązywanie w nim przepisu art. 479⁴ § 2 K.p.c., zgodnie z którym w toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. W ocenie Pozwanej zmiana powództwa nie jest zatem dopuszczalna.

Powódka w piśmie procesowym z dnia 13 czerwca 2012r. podniosła, iż nadal domaga się uznania za niedozwolony postanowienia wzorca stosowanego przez Pozwaną. Oba roszczenia dotyczą tych samych ram podmiotowych i przedmiotowych oraz podstaw faktycznych.

Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią przepisu art. 479¹ § 2 pkt. 4 Kodeksu postępowania cywilnego sprawy przeciwko przedsiębiorcom o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone są sprawami gospodarczymi. W toku postępowania w sprawach uregulowanych przepisami Działu IV a Postępowanie w sprawach gospodarczych, nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. W razie zmiany okoliczności powód może żądać, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, jego wartości lub innego przedmiotu (...) W postępowaniu w sprawach gospodarczych nie stosuje się również przepisów art. 194-196 i art. 198 K.p.c.

Zgodnie z treścią art. 187 § 1 k.p.c. określenie żądania pozwu powinno zawierać dokładne sprecyzowanie żądania oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających to żądanie. Podane przez powoda okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie pozwalają na określenie podstawy prawnej, na której opiera się roszczenie powoda oraz reżimu odpowiedzialności pozwanego, a tym samym na określenie ram sporu i kognicji sądu. Wskazane okoliczności faktyczne roszczenia są bowiem podstawą faktyczną uzasadniającą zastosowanie abstrakcyjnej normy prawnej (tak w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2009 r. sygn. akt V CSK 180/09 LEX nr 551156).

W rozpoznawanej sprawie strona powodowa nie tylko wyraźnie określiła w pozwie, że dochodzi żądania o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia § 25 ust. 4 umowy ubezpieczenia w brzmieniu „Do wypłaty kwoty wskazanej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio zasady wypłaty Wartości Wykupu określone w § 20”, ale też dołączyła do pozwu poświadczoną kopię dokumentu Ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)w którym zawarta jest sporna klauzula. Za podstawą faktyczną powództwa uznać zatem trzeba stosowanie przez Pozwaną niedozwolonej klauzuli umownej, zawartej w wyżej opisanym wzorcu.

Jednolicie przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że przedmiotową zmianą powództwa są wszystkie czynności, które prowadzą do zmiany ilościowej lub jakościowej żądania, jak również takie, które w istotny sposób zmieniają podstawę faktyczną niezbędnych ustaleń doprowadzając do konieczności ustosunkowania się do nowego prawnego uzasadnienia żądania, a także wskazanie na inną materialnoprawną podstawę dochodzonego roszczenia, nawet przy zachowaniu tożsamego brzmienia żądania procesowego (tak między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2009 r. V CSK 282/08, nie publ., z dnia 19 listopada 1998 r. I CKN 32/98, OSNC 1999/5/96, z dnia 19 grudnia 2007 r. V CSK 301/07, nie publ., z dnia 28 lutego 1958 r. 3 CR 464/57, OSPiKA 1960/11/290, z dnia 13 września 1960 r. 2 CR 212/60, OSN 1962/1/16, z dnia 2 czerwca 1966 r. II PZ 25/66, OSPiKA 1967/6/138, z dnia 12 listopada 1969 r. II CZ 117/69, OSNCP 1970/9/154, z dnia 24 kwietnia 1972 r. III PZP 17/70, OSNCP 1973/5/72, z dnia 24 maja 1979 r. II CZ 52/79, OSNCP 1979/12/246, z dnia 12 listopada 1982 r. III CRN 271/82, OSNCP 1983/8/118, z dnia 12 lipca 1988 r. III CZP 50/88, OSNCP 1989/10/158, z dnia 7 kwietnia 1992 r. III CZP 29/92, OSNCP 1992/11/192 i z dnia 11 grudnia 1998 r. II CKN 96/98, OSNC 1999/5/98).

W świetle powyższej wykładni pojęcia przekształcenia przedmiotowego powództwa niewątpliwie uznać należało za takie przekształcenie żądanie Powoda zawarte w piśmie procesowym z dnia 19 kwietnia 2012r., w którym Powód zamiast żądania uznania za niedozwolone postanowienia § 25 ust. 4 umowy ubezpieczenia (...) wniósł o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy stosowanego przez Pozwaną w § 23 ust. 3 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) w brzmieniu: Częściowa lub całkowita wypłata Świadczenia Wykupu jest dokonywana pod warunkiem doręczenia do siedziby Ubezpieczyciela: 1) wniosku o częściową lub całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu, podpisanego przez osobę uprawnioną do otrzymania Świadczenia Wykupu; 2) kopii dokumentu poświadczającego tożsamość osoby uprawnionej do otrzymania Świadczenia Wykupu.

W świetle art. 479⁴ § 2 zd. 1 k.p.c. taka zmiana przedmiotowa powództwa jest niedopuszczalna w postępowaniu w sprawach gospodarczych, które z założenia ustawodawcy ma przebiegać szybko, bez komplikacji procesowych, tak, by realne stało się zakończenie postępowania sądowego na pierwszym posiedzeniu, co z reguły nie jest możliwe przy przedmiotowej zmianie powództwa, powodującej konieczność zmiany zarówno obrony pozwanego, jak i zakresu koniecznych ustaleń faktycznych.

Z tych przyczyn przedmiotem oceny Sądu było pierwotne żądanie powództwa. W pierwszej kolejności rozpatrzono zarzut Pozwanej tożsamości podmiotowej, przedmiotowej oraz tożsamości podstawy faktycznej i prawnej roszczenia w niniejszej sprawie z żądaniem powództwa w sprawie toczącej się przed tutejszym Sądem sygn. XVII AmC 1252/12 wraz z wnioskiem o odrzucenie pozwu na tej podstawie. W ocenie Sądu podstawa odrzucenia pozwu opisana w art. 199 § 1 pkt. 1 K.p.c. w niniejszej sprawie nie zachodzi. Na podstawie przeprowadzonego dowodu z treści pozwu złożonego w sprawie XVII AmC 1252/12, Sąd ustalił, iż przedmiotem żądania w wymienionej sprawie było postanowienie zawarte w § 25 ust. 4 wzorca pt. Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) o treści: Do wypłaty kwoty wskazanej w zdaniu pierwszym stosuje się odpowiednio zasady wypłaty Wartości Wykupu określone w § 20 Klauzula zakwestionowana w sprawie o sygn. XVII AmC 1252/12 jest zatem tylko częściowo wspólna z żądaniem w sprawie niniejszej, która ma szerszy zakres. Ponadto z uzasadnienia pozwów w obu sprawach wynika, iż ich żądania są różne, w tym sensie, iż dotyczą innych postanowień wzorca pomimo literalnie częściowo tożsamego żądania. W sprawie o sygn. XVII AmC 1252/12 istotą abuzywności w ocenie Powoda jest odwołanie się do postanowień § 20, który wymaga dostarczenia Ubezpieczycielowi jako podstaw wystąpienia o wypłatę Wartości

Wykupu: 1) Podpisanego przez Ubezpieczającego pisemnego wniosku o wypłatę Wartości Wykupu, 2) Kopii dowodu tożsamości Ubezpieczającego, potwierdzonej przez notariusza lub uprawnionego pracownika Ubezpieczyciela, 3) Oryginału lub jeżeli był wydany, duplikatu Polisy. W sprawie niniejszej Powód dopatrył się abuzywności w brzmieniu samego § 25 ust. 4 wzorca, który w jego ocenie kształtuje prawa i obowiązki stron w sposób nierównomierny. Z tych przyczyn Sąd oddalił wniosek o odrzucenie pozwu.

Pozwana podniosła, iż zaprzestała posługiwania się przedmiotowym wzorcem z dniem 1 stycznia 2005r. Powód tej okoliczności nie zaprzeczył. Ponadto Sąd przeprowadził dowód z dokumentu w postaci poświadczonej kopii protokołu z posiedzenia Zarządu Pozwanej oraz uchwały Zarządu z dnia 20 października 2005r. nr (...) na okoliczność wycofania z obrotu wzorca Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) Na podstawie tego dowodu oraz wobec braku przeciwnych wniosków dowodowych ze strony Powodowej, Sąd dokonał ustaleń zgodnych z twierdzeniami Pozwanej.

Zgodnie z treścią art. 479³⁸ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, powództwo w sprawach rozpoznawanych według przepisów o postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca za niedozwolone może wytoczyć każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem. Powództwo może wytoczyć także organizacja społeczna, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów (...) W myśl przepisu art. 479³⁹ Kodeksu postępowania cywilnego, z żądaniem uznania postanowień wzorca za niedozwolone można wystąpić również wtedy, gdy pozwany zaniechał jego stosowania, jeżeli od tego zaniechania nie minęło sześć miesięcy. Legitymowanym czynnie w sprawach o uznanie wzorca umowy za niedozwolony jest zatem każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą kwestionowane postanowienie oraz organizacja społeczna, do której zadań statutowych należy ochrona konsumentów. Owa ochrona interesów konsumentów nie może być jednakże ujmowana abstrakcyjnie, ale odnieść ją należy również do konkretnej sytuacji, w której kwestionowane postanowienie umowne stosowane jest przez przedsiębiorcę. Legitymowanym biernie jest natomiast przedsiębiorca, który posługuje się danym wzorcem albo też zaniechał posługiwania się nim, jednakże od tej chwili nie upłynęło sześć miesięcy.

Sądowa kontrola wzorca ma charakter abstrakcyjny. Nie jest to kontrola umowy zawartej z jego wykorzystaniem. Odbywa się w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego, a nawet od faktu jego istnienia. Niemniej jednak w doktrynie wyrażane jest stanowisko, iż postanowienia wzorca należy traktować z punktu widzenia ogólnych regulacji prawa cywilnego analogicznie do oświadczeń woli, w szczególności do ich mocy obowiązywania, zasad wykładni, przesłanek oceny ważności. Wzorzec nie kształtuje stosunku prawnego stron w oderwaniu od konsensu. Potwierdzeniem tego są kodeksowe zwroty o „proponowaniu wzorca konsumentowi”, o wymogu doręczenia wzorca przed zawarciem umowy (384 § 1), o postanowieniach umowy przyjętych z wzorca (art. 385. 1 § 3), a także określanie postanowień wzorców, jako postanowień umowy art. 385¹⁻⁴. Źródłem mocy wiązania wzorca w konkretnym stosunku umownym jest konsens normatywny adherenta, czyli kontrahenta przedsiębiorcy, który wykorzystał ten wzorzec przez zawarcie danej umowy. Wskazać trzeba na uchwałę Sądu Najwyższego, zgodnie z treścią której umowa zostaje zawarta poprzez konsens normatywny, czyli oparte na przepisie prawa przypisanie określonego znaczenia zachowaniu się kontrahenta, który zawiera określoną umowę w sytuacji, kiedy przedsiębiorca posługujący się wzorcem takiej umowy został do tego upoważniony przez właściwe przepisy prawa i działa w ich granicach oraz doręczył wzorzec kontrahentowi (uchwała 7 sędziów SN z 24 września 1993r. III CZP 77/93, OSNCP 1994, nr 3 poz. 52 oraz orz. TK z 15 grudnia 1992r. , K6/92, OTK 1992 nr 2 poz. 27).

Od strony przedmiotowej zatem dla prawidłowej kwalifikacji konkretnego aktu jako wzorca z art. 384 i nast. K.c. przyjąć należy następujące kryteria kwalifikacyjne: a) ustalenie brzmienia wzorca przez jedną ze stron przyszej umowy (proferenta), przy czym nie chodzi o rzeczywiste autorstwo, ale o faktyczne posługiwanie się tym aktem przez b) stosowanie go przy zawieraniu przez tę stronę umów, c) których treść, obejmująca prawa i obowiązki stron, jest kształtowana (w całości lub w części) przez ten akt Zarówno posłużenie się przez proferenta wzorcem, jak i przystąpienie przez adherenta stanowią ich oświadczenia woli, unormowane zatem w art. 384 § 1 i 2 K.c.

sytuacje i zachowania stron należy kwalifikować jako jeden ze sposobów zawarcia umowy (tak: Czesława Żuławska w: Komentarz do Kodeksu Cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom 1; Lexis Nexis Warszawa 2008; str. 144-146).

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, iż przedsiębiorca, który nie posługuje się danym wzorcem umowy, nie jest proferentem, nie składa oświadczenia woli i nie jest legitymowany biernie w sprawach o uznanie danego postanowienia wzorca umowy za niedozwolony. Podobną ocenę należy sformułować w odniesieniu do osoby, która swoją legitymację w sprawie chce wywieść z ewentualnej możliwości zawarcia z przedsiębiorca umowy o treści zgodnej z wzorcem - z kolei w takiej sprawie nie posiada ona legitymacji czynnej.

Mając na uwadze powyżej wskazane ustalenia faktyczne o nie posługiwaniu się przez Pozwaną od 1 stycznia 2005r. zakwestionowanym w niniejszej sprawie wzorcem, Sąd Okręgowy oddalił powództwo na podstawie art. 479³⁹ Kodeksu postępowania cywilnego.

Ustaień faktycznych Sąd dokonał w oparciu o przeprowadzone dowody z dokumentów oraz w oparciu o zgodne twierdzenia stron. Sąd oddalił pozostałe wnioski dowodowe Pozwanej na podstawie przepisu art. 217 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego wobec faktu dostatecznego wyjaśnienia okoliczności spornych w niniejszej sprawie oraz z uwagi na brak ich znaczenia dla rozstrzygnięcia (art. 227 Kodeksu postępowania cywilnego).

W pkt. 2 wyroku na podstawie art. 98 i 99 Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z § 18 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2008r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Sąd Okręgowy zasądził od Powodów solidarnie jako od strony przegrywającej na rzecz Pozwanej koszty zastępstwa procesowego według stawki przewidzianej w przywołanym rozporządzeniu wraz ze stawką opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Kosztami stałej opłaty sądowej od pozwu, od uiszczenia której Powodowie na zasadzie art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398) byli zwolnieni obciążono Skarb Państwa a contrario do przepisu z art. 113 ust. 1 przywołanej ustawy.